

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרסמער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בב"ל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת וירא תשפ"ב

סימן ש"ח סעיף י"ט - ט"ז (שיעור ט"ז)

[שנה מ"ח - שיעור ד']

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

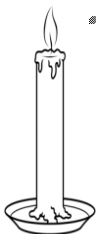
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

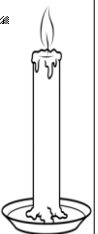
1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [צייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ח סעיף י"ט, ט"ז [שיעור ט"ז] / פרשת וירא - שנת תשפ"ב לפ"ק

כותל או מחיצה גבוה י' טפחים] יכולות לערב יחד [כדי שיהיה מותר לטלטל מחצר לחצר למעלה מן הכותל] אלא א"כ יהא פתח ביניהם [בחצר, או בבית, או בחצר שלפני הבית, שעל ידיהם יכולים לילך מרשות אחד להשני], ואז אם רצו מערבין יחד [ויכול להעביר חפצים מחצר לחצר דרך הפתח או מעל הכותל], ואם רצו מערבין כל אחד לעצמו. – ואיתא שם עוד (ובשו"ע סעיף ה'), כותל שבין ב' חצרות גבוה עשרה, והעמיד אצל הכותל סולם רחב ד', וכן כנגדו בחצר השניה [ואין י' טפחים מעל גבו של הסולם עד על גבו של הכותל] הרי זה חשיבי כפתח. - באיזה סולם אמרו, כשיש בו ארבע שליכות אבל פחות מכאן לא עכ"ל. ואיתא שם הטעם לשיעור הסולם הנ"ל כי סולם של ארבעה שליכות או יותר מסתמא הוא כבוד ואינו נוטלן משם בשבת מחמת כבודו ועל כן הוא חשוב כפתח. אבל פחות מכאן לא, דכיון שנוח ליטול הסולם משם בשבת הוי כמי שאינו.

והקשו התוספ' שם (בעירובין, וביצה, ורא"ש שם) ותימה, דמס' עירובין איתא דמטלטלין את הסולם, ובכולי שמעתין דמס' ביצה משמע דאסור לטלטל סולם. ותירץ רבינו תם דשני מיני סולמות הן, במס' עירובין מיירי בקטנים, ולכן מותר, ובמס' ביצה מיירי בסולמות של עלייה שהם גדולים וחזו להטיח בהן גגו, ואסור, עכ"ל. ועל זה כיוון גם השו"ע כאן בכותבו "סולם של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיח בו גגו אסור לטלטלו".

ג] הנה לא ידוע לנו בדיוק שיעור גודלו של סולם של עלייה שלהם, שהיו עולים על ידו לגג של בית, והיינו לבית שהוא של קומה אחת, ומסתבר שהיה כעין מדות הבתים אצלנו שהוא לכל הפחות גבוה בערך ט' פ"ס, [כי גובה של דירה בפנים הוא לכל הפחות ח' פ"ס ועוד פ"ס אחד להגג עצמו], לכן סולם שגבוה כשיעור זה אסור לטלטלו בשבת (ומה דינו ביו"ט עיין סי' תקי"ה סעיף ד'). - אלא שיש לומר כי אצלנו שאני כי רוב בעלי בתים אין עולים לגגותיהם עם סולם לתקן את הגג, לא להטיחו ולא שאר תיקונים, ונעשה על פי רוב רק על ידי בעלי מלאכה. מ"מ זה לא סגי להתירו, כי אע"ג דסולם זה עצמו ששייך לבעל הבית לא "עשוי להטיח בו [או לתקן בו] גגו" מ"מ סולם כזה עשוי לכך על ידי בעלי מלאכה. - אלא דאכתי יש לפקפק באיסור זה כהיום, כי אצלנו כשבעלי מלאכה עולים לגג, משתמשים בסולם ישר, אשר מסמיכים אותו בשיפוע על קצה גג וכותל הבית, משא"כ בבית משתמשים בסולם כפול, שעומד בפני עצמו על רגליו, היינו על ב' כפולות שלו, וא"כ סולם כמו זה שהוא כפול

[א] סעיף י"ט – מחבר "סולם של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיח בו גגו, אסור לטלטלו". מקורו במס' ביצה דף ט' ע"ב "סולם של עלייה אסור" לטלטלו – ופירושו של "סולם של עלייה" הוא שיש סולם שעשוי שיעלה עליו אדם וחפץ בידו כדי להניחו באיזה מקום גבוה או שיקח איזה חפץ ממקום גבוה (ע"ש במס' ביצה לענין סולם של שוכד), ויש סולם שעשוי ג"כ שיעלה עליו אדם מלמטה למעלה אלא שכשיגיע האדם למעלה יפסע מן הסולם למקום אחר ויעמוד שם ויעשה שם צרכיו. כגון שעולה בסולם זה מקרקע הבית לקומה שניה של הבית, [הנקרא ג"כ עלייה כמו דתנן במס' ב"מ קט"ז ע"ב הבית והעלייה] או שעולה בסולם זה לגג הבית כדי לתקנו. וזהו שכתב השו"ע הרב (תק"ה ו) "סולם של עלייה דהיינו סולם גדול שעשוי לעלות בו על גג הבית". והטעם דאסור סולם זה כתב רש"י כי "הרואה אומר להטיח גגו הוא צריך" (והוא מלשון הגמרא לעיל בע"א לענין שוכד לב"ש ע"ש) וביארו רש"י (לעיל בע"א) "לפי שגגותיהן לא היו משופעין, ומשתמשין בהן, לפיכך טחין גגותיהן בטיט ומשפיעין הטיח [קצת] לצד הכתלים כדי שיזובו מימיו" עכ"ל (ועיין טעם אחר במג"א בשם הרמב"ם). ואסרוה חז"ל לטלטל סולם זה גם בבית אע"ג שאין שם רואים זרים, כי "כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור" (ביצה שם בע"א). וזהו דאיתא בשו"ע כאן "סולם של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיח בו גגו אסור לטלטלו". וכתב הט"ז (תק"ה ד) "ואע"ג דעכשיו אין צריך להטיח גגים שלנו משום שהם משופעים מ"מ גזירת חכמים לא בטלה דמ"מ יש לטעות ולומר שרוצה לעלות עליו כדי לעשות איזה תיקון לגג שלו" (וכ"כ בשו"ע"ר שם סוף סעיף ח' ע"ש).

[אגב יש להביא מה דתניא במס' דרך ארץ (רבה פ"ה, ובמס' כלה פ"ט) "לעולם יהיו כל אדם בעיניך כליסטים, והוי מכבדן כרבן גמליאל, [וזהו דאמרו אינשי, כבדהו וחשדהו]. מעשה ברבי יהושע שהכניס אצלו אדם אחד, נתן לו אכילה ושתיה והעלהו לעלייה לשכיבה, ונטל את הסולם מתחתיו. מה עשה אותו האיש, עמד בחצי הלילה ונטל כל הכלים ורכבן בטליתו, וביקש לירד [והיות שהיה אפל לא ראה כי ניטל הסולם משם], ונפל ונשברה מפרקתו, לשחרית בא רבי יהושע ומצאו, אמר לו אותו האיש לא הייתי יודע שנטלת את הסולם ממקומו, אמר לו, ריקה, מאמש היינו זהירין בך {שמא אתה גנב ותגנב החפצים ותצא מן הבית באמצע הלילה}, מכאן אמר רבי יהושע, לעולם יהיו כל בני אדם בעיניך כליסטים, והוי מכבדן כרבן גמליאל].

[ב] במס' עירובין דף ע"ז ע"ב איתא, וכן נפסק בשו"ע הל' עירובין סי' שע"ב סעיף ד', אין שתי חצרות [שיש ביניהם

אע"ג שהוא סולם גדול בשיעור ש"ראוי לעלות בו על הגג" ולהטיח בו את הגג, מ"מ מציאות הדבר הוא ש"לא עשוי לעלות בו על הגג", ויהי מותר [ואע"ג שכתוספ' ורא"ש כתבו "חזו" להטיח בהן גגו, אבל בשו"ע כתוב בלשון "עשוי" להטיח בו גגו] אבל אולי הבדל זה לא ברור כל כך, דאולי לפעמים משתמשים גם בסולם כפול לעלות בו לגג, ולעשות בו מלאכתו לכן גם סולם זה אסור.

[הט"ז בסי' תקי"ח ס"ק ד' כתב (אף לר"ת הנ"ל) דאופן סולמות שמחזיק האדם תמיד בבית, שדרך לטלטלם תמיד מזוית לזוית, אין בהם איסור כלל, אבל אותן סולמות שהן תמיד על הרחוב העומדים לתיקון הגג זהו דאסרינן כאן, ולא בקטנות וגדולות תליא מלתא, דודאי אף אותן שמחזיקים בבית הם גדולות משל שובך הנזכר בגמרא וראוי להטיח גג, אלא שההיתר היא מכח שדרכן להוציאן מזויות לזויות, ולא יאמר הרואה שלהטיח גגו צריך, משא"כ אותן שהם תמיד בחוץ. והקטנות והגדולות אינן אלא להכירא בעלמא שאותן שבחוץ עושין אותם יותר גדולים מאותן שמחזיקין בבית, וא"כ אותן שבבית אף שהן גדולים מאד מותר לטלטלם בבית דאין כאן חשד כיון שיש בהם שינוי מאותן של עלייה, והכל רואין שסולם כזו שייכא לבית עכ"ל הט"ז, ולא מובן כל כך בנקל מהו עיקר חילוקו של הט"ז האם זה עצמו אם ייחד וקבע אותו לעלות בו לגג דזה אסור, ואם דרכו לטלטלו בבית ממקום למקום זה מותר, אף אם הוא דומה לגמרי לסולם שייחד אותו לעלות לגג, וכן משמע מתחילת דבריו של הט"ז, וכן משמע ממשנ"ב כאן (בסי' ש"ה ס"ק ע"ח) בשמו, או שמא מותר רק אם ניכר על הסולם שבפנים שאינו כמו הסולם שבחוץ כדמשמע מסוף לשונו של הט"ז. ועכ"פ השע"צ שם (תקי"ח ס"ק מ"א) כתב כי הנהר שלום חולק הט"ז ולדעתו עיקר ההבדל הוא אם הוא קטן או גדול, וכתב השע"צ כי גם מהראשונים משמע דלא כוותיה, ע"ש, וצע"ע בכל זה].

ד] ולמעשה אף שיש מקום להתיר סולם כפול שלנו אף שגבוה הרבה [מטעם דלעיל, ומטעם הט"ז הנ"ל והובא במשנ"ב כאן, וגם שיש לצרף שיטת רבינו אברהם שהוא תירוצ' שני בתוספ' שם שדעתם כי רק ביו"ט אסרו לטלטל הסולם ולא בשבת כלל ע"ש חילוקו], מ"מ למעשה נכון להחמיר אם הוא בשיעור גדול הנ"ל.

אבל סולם שהוא פחות משיעור הנ"ל מותר לטלטלו בשבת, כגון כדי ליקח איזה דבר שמונח בארגז גבוה וכיוצ"ב. – [ובסולם שמותר לטלטלו בשבת מותר גם לפותחו ולסוגרו ואין בו משום בנין או מכה בפטיש כי דרכו בכך]. – אלא דלכאורה יש לומר כי אצלנו גם סולם של בערך ה' או ו' פיי"ס אסור לטלטלו, כי אצלנו אע"ג שאין עולים בו לגג מ"מ עושים לפעמים גם בסולם כזה מלאכה בימות החול, כגון להחליף באל"ב של התקרה, או לצבוע ולתקן קצת כותלי ותקרת הבית מפנים. [ולא ידוע לנו מה היה בימי חז"ל אשר מפני זה הזכירו רק "להטיח גגו הוא צריך"]. ולכן גם סולם כזה יהיה אסור, ורק סולם שהוא פחות מזה [וכ"ש סטע"פ לעד"ר], שעשוי רק להוציא חפצים מארגז גבוה קצת, יהי' מותר. אמנם למעשה יש להקל בזה. היות שחז"ל לא אסרו רק סולם

של עליה משום "שהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך" אין לנו להוסיף על גזרתם, די ש'לומר כי להטיח [או לתקן] גגו היה בו צורך גדול לעשותו לפי דרכי חיים שלהם, ולכן היה חושדים אותו שאף בשבת עושה כן, אבל רוב שאר הצטרפויות אחרות שעושים בסולם אין בו צורך ונחיצות כל כך שיחשדוה שעושה כן גם בשבת, ואף שמצינו שאר מראית עין שחושדים אדם אף בדבר שאין בו צורך כל כך, אין לדמות מילתא למילתא, וכל דבר הוא לפי ענינו.

ה] היתר הנ"ל לפתוח ולהשתמש בסולם שהוא פחות משיעור גדול הנ"ל נפק"מ אצלנו כגון אם צריך ליקח דבר מארגז גבוה כמ"ש לעיל, וכן נפק"מ באם תינוק זרק איזה חפץ על המנורה עלקטרי"ק שתלויה מן התקרה [שענדעלי"ע] אם מותר לעלות בסולם ולקחנו, כי ירא לעלות על השלחן וליקחנו כן, או שמקפיד שלא לעלות על שלחן כי "שלחן דומה למזבח" (רמ"א קס"ז ה', מברכות נ"ה ב.). – [קפידא זה שלא לעלות ולא לישב על שלחן, אף לילדים, ידוע, ונזכר גם ביוסף אומץ (האן, סי' ס"ד) ובשלחן הטהור (בעל שומר אמונים, דף קל"ג) ע"ש (אבל אולי לצורך מותר)]. וכן נפק"מ לענין שקית [פעקל"ך] של מיני מתיקה שזורקים הנשים בבית הכנסת על החתנים, ומצוי שנופל על שענדעלי"ע, ולצורך אלו וכיוצ"ב רוצה מי שהוא לשמש עם סולם ולהורידו, ולפי הנ"ל אם הסולם גבוה ט' פיי"ס, אסור, ואם הוא פחות מזה מותר. [ומה דינו אם עי"ז ינענע השענדעלי"ע יתבאר להלן].

ו] סעיף ט"ז – מחבר חלוק שכבסו אותו וכו'. – מקורו במס' שבת ק"מ ע"א, אמר רב חסדא האי כתונת, למשלפו לדידה מן קניא מותר, למשלפו הקניא מן הכתונת אסור. ופרש"י בערב שבת אחר שנתכבסה הכתונת, שוטחין אותה לנגבה, ותוחבים בה קנה מבית יד לבית יד, ואמר רב חסדא כי כשנוטלה בשבת ישלפנה מן הקנה ולא הקנה ממנה כי הקנה מוקצה דלהסקה קאי עכ"ד. ולכאורה קשה דאף אם שולף הכתונת מן הקנה מנענע על ידי זה הקנה שהוא מוקצה. ותירץ התוספת שבת (כאן) דהיות שאינו מנענע הקנה בידי אלא על ידי שליפת הכתונת מותר, כי טלטול מן הצד מותר אם הוא לצורך דבר מותר, כדאיתא בסי' שי"א סעיף ח', וכן כאן כיון שהוא לצורך הכתונת שהוא דבר המותר, ולא לצורך הקנה שהוא מוקצה, מותר, עכ"ד (ומש"כ הא"ר ומשנ"ב כאן צ"ע). – וזהו שכתוב הרמ"א בסעיף ג' "מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה" וכתב שם הרעק"א (ומשנ"ב בשם פמ"ג) היינו אפילו כשהדבר מוקצה תלוי וע"י לקיחת ההיתר מתנדנד המוקצה, דזה מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, עכ"ל.

ולמדים מזה כי מנורה תלויה, כגון שענדעלי"ע, וזרק עליו ילד איזה חפץ, או בשעת זריקת פעקלע"ך לחתן נפל אחד מהם על השענדעלי"ע, מותר לסלקו משם בשבת [כשאין בו

חשש מדליק או מכבה] על ידי שיאחוז החפץ ויגביהנו [ויזהר שלא יגע אצבעותיו בהמנורה עצמו ורק את החפץ לבד], דהוה טלטול מן הצד (וכ"כ במג"א רס"ה ס"ק ד). [ואף מותר לפתוח סולם ולעלות לשם וליקחנו, אם הסולם אינו גבוה ט' פ"ס כמ"ש לעיל]. אמנם אכתי צריך בזה זהירות, דאם נטילת החפץ מן השענדעלי"ע, אינו משום שצריך את החפץ שנזרקה עליה אלא משום שלא יתקלקל השענדעלי"ע, אסור, דטלטול מן הצד לצורך המוקצה אסור (וכמ"ש בשועה"ר שי"א י"ד). – ואם מסירו משם מפני שהחפץ מאפיל קצת את האור, ועל ידי שיסירו יהי יותר אור יש אומרים דגם זה הוא בכלל לצורך

העולה מהנ"ל:

- א** סולם של עליה אסור לטלטלו. וזהו סולם שהיה בימי חז"ל שעל ידו היו עולים מקרקעית הבית לעליה, ועל כן נקרא "סולם של עליה" אלא שלא היה מחובר לשם, ועי"ז היה דרכם גם להוציא הסולם חוץ לבית ולעלות בו להגג ולהטיחו בטיט כדי שיהיה משופע קצת ויזוב ממנו המים.
- ב** לפיכך הרוואה אותו כשהוא מטלטלו בשבת "אומר להטיח גגו הוא צריך" ועי"ז אסרוהו חז"ל גם בבית כי "כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור". וכן נשאר איסור זה גם בימינו, אבל סולם שהוא קטן מזה מותר לטלטלו.
- ג** לא ידוע לנו בדיוק שיעור גודלו של סולם של עליה שלהם, שהיו עולים בו לעליה, וגם היה מגיע על ידו לגג של בית [לבית שהוא עכ"פ של קומה אחת], ועכ"פ לפי מדות הבתים אצלנו הוא בערך ט' פ"ס, ולכן סולם שהוא פחות מזה מותר לטלטלו בשבת.
- ד** ולכאורה י"ל כי אצלנו גם סולם של ה' או ו' פ"ס אסור, כי אצלנו עושים לפעמים גם בזה מלאכה בימות החול, כגון להחליף באל"ב התקרה, או לצבוע ולתקן קצת כותלי ותקרת הבית מפנים. ורק סולם פחות מזה [וכ"ש סטע"פ לעד"ר] שעשוי רק להוציא חפצים מארגו גבוה מותר.
- ה** אמנם למעשה יש להקל בזה. היות שחז"ל לא אסרו רק סולם של עליה אין לנו להוסיף על גזירתם. [ועיין עוד טעם בפנים].
- ו** ובסולם שמותר לטלטלו בשבת מותר גם לפותחו ולסגרו ואין בו משום בנין או מכה בפטיש כי דרכו בכך.
- ז** היתר הנ"ל לפתוח ולהשתמש בסולם שהוא פחות משיעור איסור הנ"ל נפק"מ אצלנו כנ"ל כגון אם צריך ליקח דבר מארגו גבוה.
- ח** וכן נפק"מ באם תינוק זרק איזה חפץ על המנורה שתלוי מן התקרה [שענדעלי"ע] שמותר לעלות בסולם ולקחנו, כי ירא לעלות על שלחן וליקחנו כן, או שמקפיד שלא לעלות על שלחן כי "שלחן דומה למזבח".

המוקצה (לפי שועה"ר שם), ויש חולקים וסוברים דהוי בכלל לצורך היתר (לפי בית מאיר רע"ז ג) מ"מ לכתחלה יש להחמיר בזה, ולא יסלקנו בשבת. – אמנם אף כשהוא לצורך המוקצה ואסור כנ"ל זהו רק באם ודאי יתנענע המוקצה, והיינו השענדעלי"ע, כשיקח משם החפץ כדרכו, אבל אם אינו ודאי רק ספק [אף אם יקחנו כדרכו (עיין קו"א רע"ז א) ולא יזהר בו ביותר] הוי בכלל דבר שאינו מכוין ומותר לכתחלה, כמו שמותר בשאר איסורים, כגון מש"כ בסי' של"ו סעיף ג' "מותר לילך על גבי עשבים המחוברים לקרקע כיון שאינו מתכוין לתלוש".

- ט** וכן נפק"מ לענין שקית [פעקל"ך] של מיני מתיקה שזורקים הנשים בביהכ"נ על החתנים, ומצוי שנופל על השענדעלי"ע, ולצורך כל אלו הנ"ל אם רוצה מי שהוא לשמש עם סולם ולהורידו, אם הסולם גבוה ט' פ"ס אסור, ואם הוא פחות מזה מותר.
- י** ומה דינו אם כשנוטל החפץ מתנענע קצת השענדעלי"ע שהוא מוקצה. הנה אם אינו נוגע כלל בהמוקצה אלא שעל ידי שלוקח החפץ משם מתנענע השענדעלי"ע קצת, מעשה זה נקרא "טלטול מן הצד" וקי"ל דמותר אם עושה כן לצורך דבר המותר, ולא כשעושה כן לצורך המוקצה.
- יא** ולכן בנידון דידן אם לוקח הפעק"ל משם מפני שרוצה ליתנו לילד, מותר, וכן אם לוקח משם איזה חפץ שזרק עליו ילד כגון אלונטית וכיוצ"ב מפני שצריך החפץ, או מפני שיהי' החדר נראה נקי ומסודר, מותר.
- יב** אבל אם לקחו משם לא משום שצריך את החפץ שנזרקה עליה אלא משום שלא יתקלקל השענדעלי"ע כשהחפץ מונח שם, אסור ליקחנו, דהוי טלטול מן הצד לצורך המוקצה דאסור.
- יג** אף אם לוקחו משם מפני שהחפץ מאפיל קצת את האור, ועל ידי שיסירו יהי' יותר אור יש אומרים דגם זה הוא בכלל לצורך המוקצה, דהיינו כדי שהמוקצה יהי' יכול לעשות מלאכתו כדרכו, ויש להחמיר כן.
- יד** אמנם אף כשהוא לצורך המוקצה ואסור כנ"ל זהו רק באם ודאי יתנענע המוקצה, והיינו השענדעלי"ע, כשיקח משם החפץ כדרכו, אבל אם אינו ודאי רק ספק [אף אם יקחנו כדרכו ולא יזהר בו ביותר] הוי בכלל דבר שאינו מתכוין ומותר לכתחלה.
- טו** כמו שמותר דבר שאינו מתכוין בשאר מלאכות כגון דקי"ל דמותר לילך על עשבים המחוברים לקרקע אע"ג דיש ספק שיתלוש עשבים דרך הילוכו כיון שאינו מתכוין לתלוש, ואינו פסיק רישיה.

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים קצת בהלכות ברכת הפירות - סימן ר"ט סוף א']